

၆

ตามรอยแห่งธรรม

หลักสำคัญ คือให้เป็นคนจริง จะทำความเพียรด้วย
ธรรมบทใดหรือพิจารณาปริกรรมด้วยธรรมบทใด หรือจะพิจารณา
ในแง่ใดอาการใด จงทำให้จริงจนเห็นผลขึ้นมา พร้อมกับทราบชัด
ว่า จริตของเราชอบกับสิ่งนี้ หรือธรรมบทนี้ มีลมหายใจ เป็นต้น

นี้แลชื่อว่า คิดค้นหาความเหมาะสมให้เห็นชัดเจนในนิสัย
ของตน แล้วดำเนินต่อไป และทำด้วยความจริงจัง ในเบื้องต้น ต้อง
มีหลักยึดเช่นนั้น

ผู้กำหนดพุทโธโดยลำพัง ก็เฝ้า เดินไปไหน อย่าให้ผลลออกมา
ว่า พุทโธ พุทโธ ในเมื่อได้นำมา กำกับใจไม่ให้ขาดวรรคขาดตอน
กับความรู้สึก ระหว่างจิตกับพุทโธให้ติดต่อกันเป็นสายไป

อยู่แล้วคำว่าพุทโธกับความรู้ันั้น จะค่อยกลมกลืนเป็น
อันหนึ่งอันเดียวกัน เข้าเป็นลำดับๆ จนกลายเป็นว่า คำว่าพุทโธกับ
ความรู้ันั้นเป็นอันเดียวกัน

ที่นี้เราจะปริกรรมหรือไม่ปริกรรม ก็ไม่เป็นปัญหา

ในขณะนั้น เหลือแต่ความรู้ล้วน ๆ ถึงเราจะนึกว่าพุทโธ

ก็คือ ความรู้นั้นแลเป็นพุทโธ

นี่ถ้าจะเทียบอุปมา ก็ว่า พุทโธนี้ เปรียบเหมือนเราตามรอยเท้าของโคเพื่อจะจับตัวโคให้ได้ โคตัวนั้นไปที่ไหนอย่าปล่อยรอย ให้ตามรอยโคตัวนั้นไปเป็นลำดับ ๆ ไปที่ไหนตามไปเรื่อย ๆ จนถึงตัวโค

เมื่อถึงตัวโคแล้ว เรื่องของรอยโคนั้นก็หมดปัญหา

เพราะไปถึงตัวโคแล้ว ถ้าจะดูรอยโค ก็ดูที่เท้าโคก็ทราบ เพราะรอยที่เหยียบย่ำไว้ในที่ต่าง ๆ ก็ออกจากเท้าของโคตัวที่เราจับได้นี้แล

ผู้กำหนดลมหายใจก็เช่นเดียวกัน ลมหายใจก็เหมือนกับรอยโคอันเดียวกัน เราจะพิจารณาอันใดก็ตาม เป็นเรื่องของร่องรอยที่จะเข้าไปหาตัวจริงทั้งนั้น

จะพิจารณา ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง เนื้อ เอ็น กระดูกทุก ๆ ชิ้น เป็นเรื่องที่จิตมาคาดหมาย มาเหยียบมาย่ำ มาอุปาทานยึดมั่นถือมั่นไว้ทั้งนั้น

เมื่อเวลาเราแยกแยะขยายออก ให้เห็นตามส่วนแห่งอาการนั้น ๆ ให้เห็นตามส่วนแห่งธาตุแห่งชั้นนั้น ๆ แล้ว จิตเราก็หายสงสัย และย้อนเข้าไป ๆ จนถึงธรรมชาติของตัวที่แท้จริง คือ หยั่งเข้าสู่จิตและความสงบที่เป็นอยู่กับจิตดวงสงบ

เพราะฉะนั้น เรื่องของปัญญาจึงเป็นสิ่งที่ละเอียดมาก ปัญญาในชั้นของธาตุชั้นยังมี ปัญญาในชั้นของธาตุ คือรูปธรรมนี้เป็นประเภทหนึ่ง ปัญญาในชั้นของนามธรรม เป็นอีกชั้นหนึ่ง

หากว่าจิตของเราตั้งตัวได้ด้วยความสะดวก เพราะอำนาจของความเพียรพยายาม

ฉะนั้นเพื่อเป็นความเหมาะสมในเวลาจิตที่เป็นสมาธิ ก็ให้พักเสียได้ตามกาลเวลาที่ต้องการ เมื่อถอนออกมาแล้ว ให้พิจารณาด้วยปัญญาตามธาตุชั้นนี้ จะเป็นชั้นนี้ใดก็ตาม

เวทนาชั้นนี้ ก็พิจารณาให้เห็นว่ามันเป็นส่วนหนึ่งต่างหาก ไม่ใช่ตัวจิตอันดั้งเดิม พุดง่าย ๆ ก็คือเป็นส่วนที่แฝงขึ้นมา จะเป็นสุขก็แฝงขึ้นมา จะเป็นทุกข์ก็แฝงขึ้นมา เพราะฉะนั้นสุขทุกข์จึงเป็นของที่เกิดและดับได้ ไม่เป็นของจีรังถาวรและไม่เป็นสิ่งคงที่

สัญญา สังขาร วิญญาณ เหล่านี้มีลักษณะที่ปรากฏกระเพื่อมขึ้นมาแล้วก็ดับไปเช่นเดียวกัน

ทั้งเกิดและดับนี้ เป็นตามธรรมชาติของชั้นนี้

หากจิตจะหลง ก็หลงได้อย่างไม่มีปัญหา เพราะเคยหลงมาแล้ว ถ้าพิจารณา ก็รู้ฐานที่เกิดที่ดับของเขาได้อย่างชัดเจน ไม่ยึดมั่นถือมั่นในกองแห่งรูป ในกองแห่งเวทนา ทั้งสุขทั้งทุกข์ทั้งเฉย ๆ ทั้งสัญญาความจำ หมายถึง สังขาร ความปรารถนาดีว่าชั่วว่าสุขว่าทุกข์ ทั้งวิญญาณที่รับทราบ อันเป็นเพียงปรากฏขึ้นแล้วดับไป ๆ

นี่คือ ปัญญาชั้นละเอียด ที่สามารถให้เห็นต้นเหตุหรือเห็นรากฐานของอาการทั้งสี่ทั้งห้านี้ว่า มันปรากฏตัวขึ้นมาได้อย่างไร

อวิชชาอันนี้ เป็นสิ่งที่สนิทติดใจกับใจ รวากับเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จนผู้ปฏิบัติ เมื่อถึงชั้นละเอียดนี้แล้ว ไม่สามารถจะทำลายอวิชชาอันนี้ ไม่สามารถจะพิจารณาธรรมชาติอันนี้ได้ เนื่องจากเข้าใจว่า ธรรมชาตินี้แลเป็นตน ตนคือธรรมชาติอันนี้

รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ทั้งหลายพรากได้หมดแล้ว แต่ธรรมชาตินี้พรากกันไม่ออก เนื่องจาก เราเห็นธรรมชาตินี้ว่าเป็นเรา ในขณะที่เดียวกัน เราก็คือธรรมชาติอันนี้

เมื่อเป็นเช่นนี้ ธรรมชาตินี้จะต้องแสดงตัวอยู่ตลอดเวลา และแสดงอย่างอาจหาญด้วย คือจิตที่เป็นชั้นละเอียดนี้ จะมีแต่เรื่องความดีแทบทั้งนั้นแสดงตัว ความที่วาทอันนี้แล ที่เรียกว่า อวิชชาอันแท้จริง

ความผ่องใส ก็คือ ธรรมชาตินี้แลแสดงตัว ความมองอาจกล่าวหาญก็คือธรรมชาตินี้ ความสุขความสบายก็คือธรรมชาตินี้ เพราะธรรมชาตินี้ยังเป็นตัวสมมุติอยู่ สิ่ง que แสดงออกมาทั้งหมดจึงเป็นเรื่องของสมมุติทั้งนั้น

ถ้าเราได้ทราบ หรือได้ยินได้ฟังจากครูอาจารย์ที่ชี้ช่องบอกทางไว้แล้วอย่างนี้ เรามีทางที่จะพิจารณาจุดที่วานี้ได้ โดยไม่มีความสะทกสะท้านลังเลใจ โดยไม่มีความหึงหวงในธรรมชาตินี้เลย

แต่ถ้าไม่เคยได้ยินได้ฟังมาก่อนนั้น น่ากลัวจะติดอยู่เป็นเวลานานหรืออาจติดกันไปเลย เพราะไม่สนใจจะถอน

เนื่องจาก มีความรัก มีความสงวน มีความรักชอบ มีความพอใจอย่างยิ่ง แล้วก็ยกธรรมชาติอันนี้ขึ้นว่า เป็นตน กดขี่สิ่งทั้งหลายว่า ทุกสิ่งทุกอย่าง เรารู้หมดแล้ว ไม่มีสิ่งใดเหลือในโลกนี้ เราเป็นผู้บริสุทธิ์แล้ว ทั้งที่กำลังหลงและยึดถือจิตอวิชชาอยู่อย่างภูมิใจ ไม่รู้สึกตัวบ้างเลย นี่แล เพลงกล่อมของอวิชชาแท้ ทำให้สติปัญญาหลับไหลไปได้โดยไม่คาดฝัน

เมื่อปัญญามีกำลังพอที่จะพิจารณานี้ได้แล้ว ก็ย้อนเข้าไปดูจุดนี้ คือ จุดแห่งความผ่องใส จุดแห่งความองอาจ จุดแห่งความสุขอันละเอียดของวิชาที่อาศัยอยู่นี้ จะต้องทลายตัวลงไปด้วยอำนาจของปัญญาที่ละเอียด

เมื่อธรรมชาตินี้ได้สลายตัวลงไปด้วยอำนาจของปัญญาแล้วนั้น คำว่า เราก็คือ สิ่งที่เราเคยสงวนก็ดี สิ่งที่เราเคยรักเคยชอบมาก็ดี สิ่งทีองอาจกล้าหาญอันเป็นจุดเดียวกันนั้นก็ดี จะหมดปัญหาไปทันที ไม่มีสิ่งใดเหลืออยู่ภายในนั้น

ถ้าหากจะเทียบอุปมาแล้ว จุดอันนี้เป็นเช่นเดียวกับบุคคลที่เข้าไปในห้องว่าง เมื่อเข้าไปสู่ห้องว่างแล้ว ผู้นั้นจะลืมตัวของตัวไปเสีย แต่จะไปชมว่าห้องนี้ว่างโล่งโถงเต็มที่ ไม่มีสิ่งใดอยู่ในห้องนี้เลย ห้องนี้ว่างอย่างเต็มที่ โดยไม่ทราบว่ามีตัวคนเดียววนั้นแลไปทำการกีดขวางห้องอยู่ในขณะนั้น ห้องจึงยังไม่ว่างเพราะยังเหลือคน ๆ หนึ่งไปทำการกีดขวางห้องนั้นอยู่

พอรู้สึกตัวว่า อ้อ ห้องนี้ว่างจริงแต่ที่ห้องนี้ยังไม่ว่างเต็มที่ก็เนื่องจากเรามาอยู่ในห้องนี้คนหนึ่ง ถ้าเราถอนตัวออกไปเสียจากห้องนี้แล้ว ห้องนี้จะว่างอย่างเต็มที่

ข้อนี้อุปมาฉันใด ทุกสิ่งทุกอย่างว่างปล่อยวางกันได้หมด แต่ยังมีเหลือคำว่า เรา ซึ่งเป็น ตัววิชาอันแท้จริงอยู่กับใจ นั้นแหละ วิชาล้วน ๆ คือเราตัวนั้นแหละ กีดขวางตัวเองอยู่ในเวลานั้น ไม่ทราบว่าวิชานั้นคืออะไร เราจึงเห็นสิ่งทั้งหลายว่าง หรือว่าเราวางสิ่งทั้งหลายได้หมด ไม่มีสิ่งใดเหลือ แต่ธรรมชาติอันนั้นทำการกีดขวางตัวของเราอยู่ เราเลยไม่ว่าง

พอปัญญาได้หยั่งเข้าไปสู่จุดนี้แล้ว ธรรมชาตินี้ก็สลายตัวลง
ไป นั่นแลภายนอกก็ว่าง ภายในใจตัวเองก็ว่าง เช่นเดียวกับบุคคล
ถอนตัวออกมาจากห้องแล้ว ห้องนั้นก็ว่างอย่างเต็มที่

จิตรู้ทุกสิ่งทุกอย่างรอบด้านหมดแล้วด้วย มารู้อรอบตัวเอง
ปล่อยวางภายในตัวเองนี้ด้วย ชื่อว่า จิตนี้ว่างอย่างเต็มที่ ไม่มี
สมมุติอันใดแฝงอยู่ในนั้นเลย นี่ชื่อว่าจิตว่างจริง จิตปล่อย
วางจริง

เมื่อได้ทำลายพีชอันสำคัญหรือตัววิชาอันแท้จริงนี้ได้
ด้วยปัญญาแล้ว นั่นแลชื่อว่า เป็นผู้ว่างเป็นผู้ว่างอย่างเต็มภูมิ

ไม่มีสมมุติอันใดเจือปน ความสงวนก็ไม่มี ความรักก็ไม่มี
ความมองอาจกล่าวหาญก็ไม่มี ความที่จะขยาดหวาดกลัวเพื่ออะไรอีก
ก็ไม่มี เพราะสิ่งทั้งนี้เป็นสมมุติทั้งนั้น เนื่องจากอวิชาซึ่งเป็นราก
แก้วใหญ่อันพาให้เกิดอาการเหล่านี้ขึ้นมาได้สลายลงไปแล้ว
เหลือแต่ธรรมชาติล้วน ๆ

นี่จุดสุดท้ายแห่งการปฏิบัติธรรม หากเราได้ปฏิบัติอย่าง
เอาจริงเอาจังตามที่อธิบายมาแล้วนั้น จุดนี้หรือผลสุดท้ายที่อธิบาย
มานี้ จะไม่เป็นสมบัติของใครแต่จะเป็นสมบัติของท่านผู้ปฏิบัติ
ตามที่กล่าวมานี้ทั้งนั้น เพราะความรู้อันนี้มีอยู่ตลอดเวลา หลับหรือ
ตื่น ไม่นิยม แม้แต่หลับสนิทก็ยังทราบว่าหลับสนิท ตนได้ถึงความ
บริสุทธิ์จะไม่ทราบตนได้อย่างไร ต้องทราบ ฉะนั้นทุกท่านโปรดได้
ทำความพยายามผลิตพระของเรา สร้างพระของเราให้สมบูรณ์เพื่อ
ความเป็นวิสุทธิบุคคล

การสร้างพระ ต้องต่างองค์ต่างสร้าง ต่างคนต่างสร้างตัวเอง เป็นแต่ได้รับอุบายจากครูจากอาจารย์หรือหมู่เพื่อนมาเท่านั้น การที่จะทำลงไปนั้นเป็นเรื่องของเราโดยเฉพาะ ใครทำแทนไม่ได้ เป็น ส่วนของใครของเรา

ผิดกับหลักของผู้ปฏิบัติเพื่อความ เป็นพระอันสมบูรณ์ ก็ พระโสดา สกิทาคา อนาคา พระอรหันต์ อย่างไรละ

เรียกว่า พระสมบูรณ์แบบแล้วด้วยข้อปฏิบัติ คือ ศิล สมาธิ ปัญญา เนื่องจากความเพียรเป็นเครื่องสนับสนุน

เมื่อรบให้ถึงจุดหมายปลายของสิ่งที่เป็นข้าศึก ข้าศึกได้ สลายยอมแพ้อย่างราบคาบแล้ว ก็เป็นผู้มีความองอาจกล้าหาญ เห็นรูปก็เห็นได้อย่างเต็มตา ฟังได้อย่างเต็มหู เสียง กลิ่น รส เครื่องสัมผัส ทุกสิ่งทุกอย่างที่มาสัมผัส รับทราบได้อย่างเต็มใจ ไม่ติดไม่พัน ไม่เป็นกังวล ไม่มีท่ามีทางว่าจะต้องระมัดระวังซึ่งกัน และกัน หรือไม่มีท่ามีทางว่าใจจะฟุ้งเพื่อเห่อเหิมไปตามสิ่งทั้งหลาย นั้น เพราะ ยถาภูตฺ ญาณทสฺสนํ เป็นสิ่งที่เห็นแจ้งชัดตามความเป็นจริงแล้วภายในใจ เรียกว่า สุคติ อยู่ก็ สุคติ คืออยู่ก็ดี ไปก็ไปดี คิดก็คิดดี อะไรมาสัมผัสกลายเป็นธรรมะไปตาม ๆ กัน ไม่เป็นโทษ ไม่เป็นกิเลส ดังที่เคยเป็นมา

ถ้า จิตดี จิตหมดโทษเพียงดวงเดียว ไม่มีอะไรจะเป็น ข้าศึกในโลกนี้ นอกจาก เราจะเป็นผู้พิจารณาคู่ความระหว่าง ดีกับชั่วและปลดปล่อยกันลงไปเอง ด้วยสนธิญาณุโง เห็นเอง ไม่ต้องให้ผู้อื่นผู้ใด มาเห็นได้ มาทำนายทายทักให้

เพราะคำว่า สันติภูมิจิโก นี้ พระพุทธเจ้ามอบไว้กับ
พุทธบริษัททุกรูปทุกนาม ผู้ใดมีข้อปฏิบัติสมควรจะรู้ตาม
สันติภูมิจิธรรม ก็ย่อมมีสิทธิ์รู้ได้ ไม่เลือกว่า เป็นหญิงเป็นชาย
เป็นนักบวชหรือฆราวาส สามารถรู้ได้ด้วยกัน

ฉะนั้นในอวสานแห่งธรรมที่แสดงมานี้ ขอให้ท่านนักปฏิบัติ
ทั้งหลาย จงนำไปพิจารณา แล้วพยายามผลิตพระของตนให้มี
ความศักดิ์สิทธิ์วิเศษขึ้นมาภายในตนเอง แม้จะไม่ศักดิ์สิทธิ์วิเศษ
ไปทางไหนก็ตามก็ขอให้ศักดิ์สิทธิ์วิเศษภายในตัว ระหว่างสิ่งที่มา
เกี่ยวข้องกับใจ อย่าให้อาภัพกันเท่านั้น นี้ชื่อว่าเป็นความศักดิ์สิทธิ์
วิเศษได้อย่างภาคภูมิ

